

Коробова Л.О.

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

**Подолання дитячої безпритульності в Україні
у кінці 20-тих – на початку 30-тих рр. ХХ ст.
(законодавчий аспект)**

З кінця 20-тих років ХХ ст. питання подолання дитячої безпритульності в Україні було надзвичайно актуальним. Партійні та державні органи влади прагнули знищити таке явище, як безпритульність і покарати тих, хто до цього часу помилявся, займаючись цим питанням. Безпритульних дітей вище керівництво вважало соціальною аномалією, з якою треба боротись. Загалом до безпритульності ставились як до набридливої хвороби чи пухлини, яку треба видалити і забути про її існування. Керівництво вважало, що попередні невдачі при боротьбі з безпритульністю були цілковитою виною окремих структур і особистостей, і аж ніяк не в суті існуючих командно-адміністративних систем. Так, у 1928 р. в Дніпропетровській окрузі було визнано секцію Охорони дитинства. Постанова окружної ради “Про заходи боротьби з дитячою безпритульністю” (1928 р.) зобов’язувала “завідуючого окрнаросвітою тов. Кісільова скласти в 3-х денний термін план практичних заходів по ліквідації вуличної безпритульності, провести роботу по вилученню дітей з 01.08. по 1.10. 1928р. та організувати для безпритульних дітей закритий дитячий будинок (напівреформаторіум) на Шляхівці” [5].

З середини 20-тих рр. ХХ ст. радянською владою були внесені зміни до Кодексів законів, зроблено акцент на захист прав неповнолітніх. Так, Кодекс законів про працю заборонив прийом на підприємства дітей віком до 16 років, встановив 6-годинний робочий день та ввів обов’язкову відпустку для них. Зміни в Кримінальному кодексі (1924 р., 1926 р.) передбачали покарання

за злочини проти дітей: фізичні знущання та сексуальне насилля, залучення дітей до проституції і жебрацтва. В 1927 р. було прийнято новий Кодекс про шлюб, сім'ю і опіку, який зберіг основні засади 1918р. та відновив інститут всиновлення [4, С.55].

У 1928 році в журналі «Друг дітей» регулярно висвітлювалось питання подолання дитячої безпритульності: «Безпритульних на вулицях немає. Вони в дитячих будинках» [3, С.12].

25 вересня 1928 р. Президія ВУЦВК визнала, що “вулична дитяча безпритульність в Україні була ліквідована” і постановила: “звільнити Центральну комісію допомоги дітям від участі в цій справі, а координацію і узгодження дій всіх організацій покласти на Народний комісаріат освіти. Підбір дітей з вулиці залишити за органами Народного комісаріату внутрішніх справ” [2].

Такі висновки були передчасними, оскільки безпритульність продовжувала існувати, а у 1932-1933 рр. відбувся новий вибух дитячого сирітства і в результаті безпритульності спричинений голодомором. Дитячі заклади народної освіти були перевантажені і відмовлялися приймати безпритульних дітей.

РНК УСРР постановою “Про ліквідацію вуличної безпритульності” (березень 1932 р.) перенесла всю відповідальність на Наркомос, зобов'язавши вилучити і розмістити до початку IV кварталу 1932 р. всіх безпритульних дітей, не розширяючи мережі дитячих закладів [6]. Далі була прийнята постанова «Про боротьбу з дитячою безпритульністю та бродяжницьким елементом» (травень 1933 р.), яка мала забезпечити утворення Всеукраїнської та місцевих надзвичайних комісій по боротьбі з безпритульністю та бродяжництвом. Дана постанова, як і більшість з виданих раніше не була підтримана фінансово і відповідно не принесла очікуваного результату.

Відтак у 1935 р. видається нова постанова «Про ліквідацію дитячої безпритульності і бездоглядності», яка разом з наказом «Про організацію

роботи по ліквідації дитячої безпритульності і бездоглядності» (червень 1935 р.) забезпечує утворення відділу трудових колоній для неповнолітніх, до якого приєдналися всі заклади для безпритульних дітей із відомства Наркомосу та передано функції діючих з 1918 р. в структурі Наркомосу установ по захисту дитинства [1, С. 350-352].

Таким чином, в Україні у кінці 20-тих на початку 30-тих рр. ХХ ст. законодавча база щодо подолання дитячої безпритульності була далека від досконалої, не підтримувалася фінансово, і була спрямована не на боротьбу з безпритульністю як з соціальним явищем, а на виконання партійних вказівок, далеких від реальної ситуації у країні.

Список використаних джерел:

1. Боротьба з безробіттям та безпритульністю. – Х., 1928. – С.75–80.
2. ДАДО. – Ф. 416.– Оп. 1. – Спр. 23. – Арк.204.
3. ДАХО. – Ф.1493. – Оп. 3 – Спр. 227. – Арк.26.
4. Друг дітей. – 1928. – №5. – С.12.
5. Народное образование в СССР / Сборник документов (1917-1973). Сост. Абакумов. – М.: Педагогика, 1974. – С.350–352.
6. Паращевіна О.С. Роль системи народної освіти у подоланні дитячої безпритульності в 20 х – першій половині 30-х рр. ХХ століття в Україні: дис. канд. пед. наук: 07.00.01/ Паращевіна О.С. – Дніпропетровськ, 2005. – 251 с.